

Gospodarske stvari.

Nekaj o setvi.

Zadnje jesen je bilo vreme za posejatev raznega silja zelo neugodno. Tudi še po setvi je tako vreme dolgo časa trpelo. Bilo je moko, hladno, ja celo mrzlo in se je lahko zgodilo, da marsiktero zrno, ali celo ne cimilo, ali če je poglalo, se pa vendar vsled mrzlega vremena mlada rastlinica ni mogla zarasti in razkošatiti in tako je veliko rastlinic prav slabe rasti in dvomljivega življenja. Nasledek vsega tega pa je, da potem cela setev prerodka postane. Tudi pri spomladni posejavi nastanejo dostikrat vremenske nezgode, ki imajo tudi prerodko stanje setve za nasledek.

Spomladi nastane potem, ko je seme že v zemlji, dostikrat suhotno vreme in tako so tudi jara žita že brž s prva bolj goste seje, nego ozimino. Tam, kjer se je kaj napačnega pri setvi prigodilo, se dostikrat more pomagati z gnojili, ki naglo in močno delujejo, kakor n. p. gnojnica, pepel, tičji gnoj ali guano. S takimi gnojili se dostikrat tako izdatno pomaga, da se setev tako močno obraste in razkošati, da potem še dovoljno žetev dobimo.

Iz povedanih ozirov je toraj dobro in hasnovito jeseni in spomladi, zlasti o neugodnem vremenu, ali če kake druge nenavadne zapreke posejatev črez primerni čas zavlečejo, bolj gosto in močno sejati. Pa dostikrat se na povedane uzroke ne zmisli, zato naj je tukaj opozorjeno na potrebo bolj goste posejatve. Bolje pregosto, ko prerodko.

Lepa endivija.

Pustijo se nekatere bolj slabih rastlin endivije črez zimo v zemlji. Pri hudem mrazu jih je treba nekoliko proti najhujši zimi zavarovati. Spomladi se te rastline presadijo, in baje na dan, ktereга stoji v koledarju vaga. Ta salata se pa ne sme blizo drugega sočivja saditi, ktero ob istem času, ko salata cvete. Brž, ko je seme zrelo, se sname in vsakokrat sred majnika poseje, in sicer zopet v znamenju vage, ali pa ob novi luni, ali prav za prav ob mlaju.

Novo mlado seme pa ne kaže sejati, ker potem salata le prerada v cvet gre. Seme endivijino ostane do deset let kalivno. Dobro ga je v tenkih vrečicah hranjevati, ktere se z letnico zaznamujejo in na suhem obesijo.

Prav rano po letu krompirja prirediti.

Vzame se v dosego tega namena prav plitvi zaboj k večemu z 10 do 12 centimetrov visokimi stranicami. V pod se zavrtajo majhne luknjice. Pod se nasuje na 3 centimetre debelo s tankim peskom, na ktereга se potem, ali cveti krompirjevi ali primerni krljji rožnatega krompirja tako naložijo, da pridejo očeska na vrh. Krompir se mora tesno drug poleg drugega naložiti.

Slednjič se celi zaboj zopet s peskom dobro nasuje. Vse to se potem od časa do časa s toplo vodo polije in zaboj na kaki topli kraj, bodisi blizo peči, ali pa na okno, kamor more solnce, postavi. Ko bi krompir prenašlo začel cimiti, se mu ne sme več prilivati in mora se na bolj hladno mesto postaviti. V 15—20 dneh je vse godno za to, da se posuši. Zdaj se pusti jeden ali dva dni sušiti, na kar se zaboj preobrne in vse, kar je v njem, izsuje. Cela stvar bode zdaj zelo podobna skoz in skoz preraščenemu drnu ali ruševini, ker so vse korenine jedna v drugo zaraščene. S previdnim pretresovanjem je treba posamezne krompirje med seboj ločiti, pri kterem delu se mora posebno na to gledati, da se mlade cime od starega krompirja ne odtrgajo. Na to se potem nacimljeni krompir v sočivnem vrtu na grede posadi po 30 centimetrov vsaksebi, se s tankim, toplim gnojem posujejo in s prstjo pokrijejo. Ko bi cime bile predolge porastle, naj se v zemljo ravno polože in z prstjo pokrijejo. Tako nacimljen in tako položen krompir bode v kratkem pogljal in v času okoli 60 dneh po posaditvi se bode mogel že kopati. Prvi krompir se mora previdno vrsta za vrsto s prsti iz zemlje jemati, tako da se cel grmič ne poškoduje. Ta se zopet z dobro prstjo posuje in dá pozneje še drugi pridelek. Naj naše gospodinjice in vrtnarice skusijo, krompir za 14 dni prej pridelan vrže za polovico več dobička od onega, ki se toliko dni pozneje more iz zemlje vzeti. Glejmo krajcar vzeti!

Zrnje kot živinska klaja.

Kdor svoji živini zrnje poklada, naj nikdar ne pozabi, da je celo zrnje živini položeno, velika potrata. Zrnje se mora vsakokrat prej vsaj nekoliko zdrobiti.

Tako je razumen kmetovalec svoje svinje s celim zrnjem krmil in potem njihove trde izločke preiskal in našel, da je mnogo zrnja neprebavljivega od živali proč šlo. Izračunal je, da je od 100 kilogramov ječmena 55, od 100 graha 54, od 100 rži 50. To je bilo toraj zavrženega zrnja. Kolika potrata, kolika škoda! Toraj kmetovalci, dajte zrnje v živinsko klajo na grobo zmleti v tako imenovani drobljanec.

Katere jabelčne in gruševе peške so dobre?

Kdor si semena jabelčnega in gruševaga sam nabira, naj gleda, da mu je zdravo. Jabelčne peške morajo biti debele, teške in temnorjave, gruševе pa bolj začrnele barve. Le peške bergamotnih grušek so tudi rujave barve. Kdor si za pomladansko posejatev peške nabira, naj jih hrani v lonci med glino na kakem zračnem, suhem, pa ne pretoplom kraju.

Dopisi.

Od Radgone. (O babicah nekaj.) Naš Gornje-Radgonski okrajni zastop je lani bil raz-

pisal dve službi za izpitani babici, ter eno nastavil na Grijsu za sv. Petersko, Negavsko in Kapelsko faro, drugo pa pri sv. Jurji na Ščavnici za tisti kraj. To bi bilo vse prav in dobro, ali nastavljeni babici nimate zadosti dela in torej premalo zaslužka, ker je po vaseh zadosti takih žen, ki ta opravke zastopajo ali za celo malo plačilo dobro izvršujejo. Zavoljo tega pa hoče zdaj okrajni zastop vse neizkušene babice odpraviti, ter tiste ženske kaznovati, ki bi porodnicam pomagale, da bi tako matere hile prisiljene, izpitano babico klicati. Ali je to prav? Jaz mislim, da ne, kajti domače babice so vselej hitro pri roki in v navadnih slučajih svoje delo dobro in večidel zastop opravijo; v težavnih in nevarnih slučajih pa itak grejo po izpitano babico ali po zdravnika v mesto. Izpitana babica mora svojo pot in delo računati, ker se od tega živi; zlasti po zimi in na oddaljene kraje pa bo stala taka pot veliko. Naznanilo se je sicer, da se za siromake, ki toliko ne zmorejo, ta znesek plača iz okrajne blagajnice, pa kdo bo mogel pravično razsoditi, ali dotični toliko premore, ali ne, in potem, koliko bo to zopet stroškov za itak ne prenapolnjeno okrajno blagajnico! Da moralnih nasledkov iz tega niti ne omenim, vprašam še samo to: kako se more porodnici siliti na pomoč tuja ženska, ktere ona ne pozna, in morebiti celo ne mara? Potem kaj pa bo takrat, kedar izpitana babica zavoljo bolezni ali slabega vremena ali pomanjkanja časa ne bo mogla priti, domače babice pa ne bodo smele in si ne bodo upale pomagati? Sila ni nikomur mila, v tej reči pa mislim, da tudi ni potrebna.

Iz Pilštanja. (Zlata gostija.) Ime poštenega moža je znano črez devet far, pravi naroden in resničen pregovor. In v resnici ni ga kmeta, ne gospoda daleč okoli našega trga, ki ne bi poznal blagega imena Strašekovega; in to tem bolje, ker je v njegovi hiši tekla zibelja čast. gospoda kaplana Mozirskega, ker sta se v njegovi hiši rodila dva vrla junaka, ki sta že zvesto cesarju služila. On, ki je bil mnogo let šolski oča, kakor so ga vedno otroci s spoštovanjem imenovali, ki je vedno rad z vsemi močmi cerkev podpiral, on ne bi bil vreden, da mu zdaj, ko obhaja svojo zlato gostijo, vsak Pilštančan čestital? — Gotovo mu bo vsak pri tej slovesnosti, kake naša fara že dolgo ni videla, z radostnim srcem zaklical: „Bog obvari našega očeta še mnogo let zdravega in veselega!“ Č. G.

Iz Nazareta. (Šolstvo.) V marsikoji ljudski šoli se že dandanes nahaja za poduk v petji in za petje sploh tako imenovani „harmonium“, ter služi gospodom učiteljem, „posebno onim, ki niso dobri goslarji, pa slabih prs“, vsestransko v mnogo korist; kajti vsakdo, kdor ga ima tudi prednost v petji svoje šole, pripozna. Ti instrumenti glas vlečejo, ter privadijo uho pevca na pravo stezo harmoničnega petja in vežejo glasove, kakor do

sedaj ni nobeden drugi instrument, ter imajo celo tudi pred orglami mnogo prednost, v p. in f. pa se nikdar ne razglasé in malo prostora vzemó. Želeti bi bilo, da si takovo pripravo za pevanje vsaka šola, „posebno pa organisti“, naroči, ter zbudijo s tem obilo veselja za še v marsikoji šoli in duhovniji slabo napredovano petje. Naročiti si „harmonium“, pa je treba vedeti, pri komu? — da res služi zahtevam harmonija, pa ne — harmonike — in to je najzanesljiva, pa tudi najceneja firma s svojim zvestim delom „Joh. M. Kaufmann, Harmonium & Orgelbauer, Wien, VI., Sandwirthgasse Nr. 2.“ Imenovani g. K. res služi vsestransko pripoznavo s svojim poštenim, zvestim delom, ter prodaja harmoniume za šole po 85 gld. klaviatura 4 $\frac{1}{2}$ oct., bele kosti in politiran kason; obseg klaviature od C—F z enim spremenom „Expression“. — Mnogim šolam preskrbel in kupil bi to tudi krajni šolski svet, samo ako dospe prva beseda od prave strani. — Dragi prijatelji, poskusite, in videli boste, da g. Kaufmann-u vso čast gre za njegovo delo. Vam in ljudstvu, kakor tudi šolam pa obili napredek, kojega Vam iz udanega peresa in lastne skušnje srčno želim. — Naš izvrsten narodnjak g. Franc Dr. Gross premeščen je iz Švehata (pri Dunaji) za adjunkta v Litschau (avstrijsko-češke meje), kamor se je 20. t. m. napotil. Dasiravno nam ni po volji, da naš blagi rodoljub uraduje pri Nemcih in ne pri Slovencih, vendar mu pa tudi na oddaljenemu kraju vse dobro želimo. — Bistra glavica dobro vè, kje mu solnce, „brez se vpeči“ — najto pleje sije.

Iz Loč pri Konjicah. (Svarilo.) Po noči od 5. do 6. prosinca l. l. je v okolici Dražja ves, fara v Žičah, zakonska žena pri trdem zdravlju, 38 let stara, akoravno nekoliko težavno, pa vendar srečno krepkega in zdravega dečka porodila. Ko se je to zgodilo, je neskušena in neprevidna babica, koja so od sosedove hiše porodnici v pomoč poklicali, na ravnost šla rojenca v drugo izbo vmivat, ter se s tem opraskom precej dolgo mudila, porodnico pa med tem čisto samo pustila. Ko dete vmije, ga nese zopet v drugo izbo k porodnici. Pa, o strah in groza — obilno krvi, koja je od postelje porodnice že do izbinega praga pritekla, se zapazi in uboga žena, spregovorivši: „Oh! kako se mi pred očmi iskri,“ roke sklene in — umerje. Kri je namreč ženi čisto stekla, ker ni bilo prave pomoči, in to je babica po nevednosti zakrivila. Naj bi bil ta primerljivej neprevidnim babicam, pa tudi neskrbnim porodnim ženam v svarilo, da ni varno, v enakih okoliščinah brez prave pomoči biti.

Iz Dunaja. (Opombice k opazkam g. prof. dr. Jož. Pajeka.) Gospod dr. Pajek je blagovolil par krivih podatkov v mojem sestavku o slovenskem slovstvu v prof. Šumanovi knjigi „Die Slovenen“ v „Slovenskem Gospodarji“ (1882, št. 2, str. 11) popraviti. Ker je pa tej popravi

vkľub še nekaj točiek nedognanih ostalo, hočem javno na nje opozoriti, da se morda po ti poti končno doženejo. — Za Popovičovo rojstno mesto so razglasili pisatelji do zdaj 4 kraje; po Čop-Safariku je rojen blizu (unweit) Studenice, po Navratilu v Studenicah, po Wurzbachu, Žvabu in dr. v Arclinu in po gosp. Pajeku sedaj v Vojniku. Pita se, kdo ima prav? Vsakdo bode rekel, da g. dr. Pajek, ker je on to prepisal iz krstne knjige, ki je za to odločilni vir. Vendar v tem slučaju ni tako! Janisch (Typographisch-statistisches Lexikon von Steiermark I. str. 583) piše, da občina Vojniška obsega sedaj trg Vojnik (nemški Hochenegg) in Vojniško ves, ali da je do leta 1875 obsegala še Arclin, Škofjo ves, Trnovlje, Sv. Miklavž in Sv. Tomaž, ki so se rečenega leta iz Vojniške občine izločile in novo občino sê skupnim imenom Škofja ves ustanovile. Do leta 1875 je tedaj kretitelj imel prav, da je zapisaval vse otroke, ki so se rodili v imenovanih krajih, kakor v občini Vojniški rojene. A z letom 1875 je nastalo vprašanje, kdo da od teh otrok pripada novi občini Škofji vesi. Ker vestni in zanesljivi pisatelji Arclin imenujejo in se to za one čase tudi s krstno knjigo zлага, smemo po tem pojasnilu biti prepričani, da je pravi rojstni kraj Popovičev bil Arclin, temveč ker je boter grof Schrattenbach, kojemu je oča Popovič oskrboval grajščino Zalog, ob enem bil lastnik grada Arclina. Istino pa, da se je rodil Popovič 5. den in ne 9. den februarja, imamo g. Pajeku zahvaliti, ki nas je po krstni knjigi podučil, ker do zdaj so vsi krivo pisali 9. den rečenega mesca, a naj-novejši životopisec Popovičev L. Žvab (Lj. Zvon 1881, str. 108), po zmoti celo 9. januarja, kar sečen (hrvatski: siečanj!) v resnici pomenja in ne februarja. Odslej moramo tedaj reči: Popovič je rojen 5. februarja 1705 v Arclinu (v občini Škofja ves) pri Vojniku. Vse drugo je krivo! — Še jedna zmešnjava bi bila poravnati, ktero grajščino grof Schrattenbachovo da je prav oča Popovič oskrboval? Zalog zvanih gradov ima več po Slovenskem, in površni g. Žvab se je brez razloga za onega „na Moravskem sveti pod sv. Valentina goro (nemški Wartenberg)“ na Kransjkem odločil. Ali nam ne bi vedela tudi na to krstna knjiga istinskega odgovora? Gledé letnic, kda sta umrla St. Modrinjak in L. Volkmer, je dobro, da je g. popravil, kar je tiskar zmedel, kajti moj rokopis prav kaže, ali spet druga je z dnevom, kda je Volkmer umrl, ker Marn stavlja v svojem Jezičniku (letnik 18. str. 42) 4. den in gosp. Pajek 7. den. februarja mesca l. 1816. Naj bi učena gospoda pisatelja blagovolila to spričati! — Križ pa je z „vedežem“! Iskal sem ga nekaj let po velikih ces. knjižnicah in na malem Štajeru, a dobil le jeden odtis 2. izdaje v cesarski dvorski knjižnici v Beči do rok. Knjižica je vezana in načelni list nima pisatelja ni letnice.

Slednja je najbrže na ovitku tiskana! Titelkopija dvorske knjižnice pravi, da je resnično iz leta 1838! Pita se zdaj, od kterega leta da je prva izdaja, in ali se je res onim razjarjenim mozem posrečilo. celo izdajo do slednje knjižice ugonobiti?! Ako kdo vendar še kde prvotnega vedeža Gutmanovega zasledi, naj blagovoli načelni list, popolnoma prepisan z dostavljeno številko zadnje strani in opombo, koliko da je še morda v knjižnici zadi ali spredi listov, ki niso v tistem številu zapopadeni, v kojem slovenskem časniku, postavim „Slovenskem Gospodarju“, objaviti, da se to ob svojem času za slovensko bibliografijo porabi; dalje pa naj poskrbi, da pride delce v kako veliko javno knjižnico, da se našim slovstvenim zgodovinarjem in vnukom ohrani! — Slovstveno delovanje štajarskih Slovencev je pač primeroma najmenje znano. Nekdaj so ti, posebno vzhodna panoga, v Zagreb gledali, zdaj gledamo v Ljubljano. Rešimo bodočemu rodu spomine domoljubnih trudov očakov naših, dokler jim je še sledu med narodom! V Beči 19. januarja 1882.
Dr. Fr. Simonič.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Kakor ob času resne vojske prepovedala je vlada vsem listom poročati več kakor vladni listi o vojski v Hercegovini, ki se je vsakako unela. Zato poročamo le, kar smo v vladnih listih brali: vstaši so prodrli od turško-črnogorske meje uže blizu do Mostara in Neretve, pa uže tudi črez Naretvo grabijo; pri Dobarji so umorili 10 vojakov in zažgali kosarno; tudi v Bosni močno vre in v Sarajevu so ustrelili uže več zarotnikov. Vladni list „Bohemia“ poroča, da v Hercegovini prebivalci kar bežijo k vstašem, nekateri kraji so celo prazni. FML. Jovanovič zahteva 40.000 mož; blizu Trebinja umoril je Osmanbeg 3 žandarje, več oficirjev, med temi lajtnant Lalič, in še več vojakov, je uže mrtvih. Vladni listi trdijo, da preteče 14. dni, preden se naši vojaki vsi zberejo in potem zopet 14 dni, preden se vstaja zatre. Inostranski posebno francoski listi pa pravijo še vedno, da na vsem ni nič, ampak da se naša armada zbira za pot v Solun. Kmalu bo vse jasno! — Vojaška taksa daje letos 660.000 goldinarjev in bo dobro došla v podporo zapuščenim, od rezervistov k vojski poklicanim, ženam in otrokom. — Državni zbor je pričel zborovati in bo kmalu obravnaval o proračunu za l. 1882. Mnogo delavcev iz Moravske prosi pri njem, naj prepové strogo ob nedeljah in praznikih delati. Gosposkej zbornici pa je minister Konrad predložil črtež nove šolske postave, ki bode bremena zlasti prebivalcem na deželi znatno polajšavala. — Čehi dobijo še letos svoje narodno vseučilišče. Nemei se zastonj upirajo, pravica mora biti, pa tudi Slovencem je minister Pražak ustregel; kajti blagi naš poslanec g. dr. Vošnjak nam piše, da